

105	דברים, עקב	20-18, יא,
between your eyes.	בין עיניכם:	
19. And ye shall teach them	19 וְלַמְדַתֶּם אֹתָם	(1)
your children,	אֶת־בְּנֵיכֶם	
to talk of them,	לְדַבֵּר בָּם	
when thou sittest in thy house,	בְּשֹׁבְתֶךָ בְּבֵיתְךָ	
and when thou walkest by the way,	וּבִלְכֹתֶךָ בַּדֶּרֶךְ	
and when thou liest down,	וּבְשֹׁכְבְךָ	
and when thou risest up.	וּבְקוּמְךָ:	
20. And thou shalt write them	20 וְכָתַבְתָּם	(2)

קידושין כ"ט ב: ט"י-"
 איהי מגלן דלא מיחייבא דכתיב ולימדתם ולמדתם כל שמצווה ללמוד מצווה ללמד
 וכל שאינו מצווה ללמוד אינו מצווה ללמד ואיהי מגלן דלא מיחייבה למילף נפשה
 דכתיב ולימדתם ולמדתם כל שאחרים מצווין ללמדו מצווה ללמד את עצמו וכל שאין
 אחרים מצווין ללמדו אין מצווה ללמד את עצמו ומנין שאין אחרים מצווין ללמדה
 דאמר קרא ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם

Kiddushin 29b:9-10

From where do we derive that a woman is not obligated to teach her son Torah? As it is written: "And you shall teach [velimadtem]," which can be read as: And you shall study [ulmadtem]. This indicates that whoever is commanded to study Torah is commanded to teach, and whoever is not commanded to study is not commanded to teach. Since a woman is not obligated to learn Torah, she is likewise not obligated to teach it. The Gemara asks: And from where do we derive that she is not obligated to teach herself? The Gemara answers: As it is written: "And you shall teach [velimadtem]," which can be read as: And you shall study [ulmadtem], which indicates that whoever others are commanded to teach is commanded to teach himself, and whoever others are not commanded to teach is not commanded to teach himself. And from where is it derived that others are not commanded to teach a woman? As the verse states: "And you shall teach them to your sons" (Deuteronomy 11:19), which emphasizes: Your sons and not your daughters.

A. Feldshteiler

(ג) כה תאמר לבית יעקב. אלו הנשים. כה תאמר, בלשון הקדש. כה תאמר, בנחת²⁰. וצוה לדבר אל הנשים תחלה ללמדן מוסר ודרך ארץ, ועוד כדי להמשיך לבן אל התורה והמצוות ולומר להן ראשי פרקים מפני שאין דעתן מיושבת כאנשים, ועוד שהאשה הטובה היא סבה לתורה שהיא יכולה להמשיך את בנה לבית המדרש לפי שהיא מצויה בבית, והיא מרחמת עליו בכמה מיני געגועין²¹ כדי להמשיך אותו אחר למוד התורה מנעוריו, וגם כי יוקין לא יסור ממנה²², ולכך ראויה האשה להתפלל * לשם יתברך בשעת הדלקת הנר

של שבת שהיא מצוה מוטלת עליה * שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפלה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה, ובזכות נר שבת שהוא אור תוכה לבנים בעלי תורה הנקראת אורי שנאמר: כי נר מצוה ותורה אור²³, וכן דר"ל²⁴: האי מאן דרגיל בשרגי הויין ליה בנים תלמידי חכמים. ותגיד לבני ישראל. צוה להודיעם אזהרות ועונשים וזהו לשון ותגיד, דברים הקשים כגידין*, ועל כן הוא מלא ביו"ד, ובכל המקרא * לא תמצא לשון הגדה אלא חסר כגון: והגד נא לי מה עשית²⁵, והגד לעמי פשעם²⁶, אבל זה שנכתב ביו"ד לכך דרשו בו דברים הקשים כגידין.

The Lubavitcher Rebbe (1135)

פרשת עקב - שיחה ה
לקוטי שיחות חלק יד - עמודים 44-37

שיחת אורח חיים

סעיף יד [עריכה]

אשה אינה במצוות תלמוד תורה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנותיכם וכשם שאינה במצוות תלמוד תורה לעצמה כך אינה במצוות תלמוד תורה לבניה ופטורה משכר לימוד בניה ואין כופין אותה אלא אם כן היא עשירה ומתורת צדקה. ומכל מקום אם היא עוזרת לבנה או לבעלה בגופה ומאודה שיעסוק בתורה חולקת שכר עמהם ושכרה גדול מאחר שהם מצווים ועושים על ידיה מה שאין כן באשה שלמדה תורה שיש לה שכר אבל לא שכר גדול כשכר האיש מפני שאינה מצווה ועושה. ואף על פי שיש לה שכר צו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד ומוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן ואם מלמדה תורה שבעל פה הרי זה כאלו מלמדה תפלות מפני שעל ידי זה נכנס בה ערמומית. ומכל מקום גם הנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן לידע אותן כמו דיני נדה וטבילה ומליחה ואיסור יחוד וכיוצא בהם וכל מצוות עשה שאין הזמן גרמא וכל מצוות לא תעשה של תורה ושל דברי סופרים שהן מזהרות בהן כאנשים. ובימיהם היה החכם דורש הלכות המצויות ורגילות וצריכות לכל אדם לידע אותן בלשון שמבינים הנשים ועמי הארץ מידי שבת בשבתו:

Shulchan Aruch HaRav: Laws of Talmud Torah for Women

1. Women are not obligated in the mitzvah of Talmud Torah. And because a woman is not obligated in the mitzvah of Torah study in of itself, she is not obligated to teach her children and she is not required to pay tuition for them.
2. However, when she assists her son or husband in Torah study or in support of Torah study, she shares the merit with them and the merit is great because they were commanded and they did it through her assistance.
3. In any case, women are obligated to study the halachot that are related to the mitzvot they must do and are obligated to know their details.

ד. דוגמא לדבר: לכמה דיעות " (והלכה כמותן"): אחד מד' עבודות שמחשבה מוסלת בה. היא הולכת הדם להמזבח לזרקו. ומבאר הרגזוכי: דאף שהולכה הכרחית היא (בגדרין) בשביל הזריקה שלאחז"ו. נעשה חשיבות בס"ע והוי עבודה שמחשבה בה מוסלת".

(1)

ה. ועד"ו מוכן בלימוד התורה ד- נשים": הא דחייבות ללמוד הלכות הצריכות להן. אם שהוא (לא מצד מצות לימוד התורה מצ"ע. כ"א) כ"ש ביל לידע האיד לעשותן (היינו שהוא דבר הכרחי בשביל קיום המצות). בכ"ו נעשה הלימוד ענין בס"ע. ולכן מברכות הן משר"ו ברכות התורה".

ומאחר שלימוד הלכות (דמצות אלו) נעשה ענין ותכלית בס"ע (של לימוד התורה). מוכן" ששוב אין הוא מוגבל רק לשעה ש-צריכה לידע היאך לעשותן בסופעל. ולכן גם האשה הירדעת כבר הלכות הצריכות לה ויודעת האיד לעשותן. יש לה שייכות" ללימוד התורה, ולכן יכולה לברך ברכות התורה.

(2)

(3)

אף שנתבאר שבלמוד ההלכות הצריכות להן יש ענין של לימוד התורה. בכ"ו מכיון שחייב זה מסובב מחיובן במצות שלהן. הרי אין לומר ע"ו שהן -במצות ת"ת, ובמילא אין שייך לומר שיקבלו ע"ו שכר כמצווה ועושה במצות ת"ת.

(4)

ללמוד הלכות הצריכות להן. אף שמצד זה יש להן שייכות ממש אל התורה. כי בלימודן זה יש גם יוקר ומעלת התורה - מ"מ מכיון דזה בא להן כהסתעפות חיובן במצות שלהן (ולא שייכות יש"רה לת"ת). אין להן בלימוד הלכות אלו המעלה דמצווה ועושה במצות ת"ת - כנ"ל. ולכן מביא זה לבסוף אחרי הענין דעזרת כו.

מצותו.
 והביאור: קיום המצוה של הבעל
 הוא ע"י הדבק באשתו והיו לבשר
 אחד"י, וזינו שמצות סרר שהבעל
 מצוה עליי נעשית דוקא ע"י שניהם.
 ומכיון שהיא מסייעת בהמצוה יש לה
 (ג"כ) מצוה"י.

ועד"ו הוא בנדר"ו. כשעזרת בלי-
 מוד התורה הרי שהמצוה נעשית ב-
 פועל בהשתתפותה (וגם) על ידה. לכן
 יש לה ג"כ מצוה.

ו. אמנם בזה ש. היא עזרת לבנה
 או לבעלה בגופה ומאודה שיעטוק
 בתורה חולקת שכר עמהם ושכרה גדול
 מאשר שהם מצוים ועושים על ידה.
 (וחזי שמסיים גם בגמ' לעולם זכות
 תורה כר באגרא כר").

הביאור בזה: לכאור אינו מוכן למה
 היא חולקת שכר עמהם בלמוד תו-
 רתם ממני שעושים על ידה — היו
 ברוגמת נתון כסף לעני והעני קיים
 בכסף זה מצוה (כגון שקנה בו מוח
 למעודות שבת, וכיר"ב) ולא מצינו
 בשום מקום ריש לנותן הצדקה חלק
 במצוות שעושה העני בכסף זה (כ"א
 רק שכר קיום מצות צדקה)?

והתירוץ בפשטות הוא: כשאדם
 נתון צדקה לעני, געשו המצות של
 העני, ואז"כ — כשהעני עושה מצוה
 במצות אלו — הוא עושה המצוה
 בדיל"י; אבל בנדר"ו, האשה עזרת
 לבנה או לבעלה מלכתחילה בקיום
 המצוה של ת"ת — היינו שהיא עושה
 פעולת השתתפות בענין ומצוה זו,
 עזרת בעצם המצוה ולכן חולקת שכר
 עמהם. מקבלת (חלק ב) שכר לימוד
 התורה של הבעל והבן"י.

דוגמא לזה מצינו במצות סרר:
 כתב הר"ן"י דאשה אע"ג שאינה מצוה
 בפרי ורבי"י, מ"מ יש לה מצוה
 ממני שהיא מסייעת לבעל לקיים

2

יר"ד. בפנימיות הענינים: הקב"ה
 וכנס"י נקראו, כביכול, איש ואשה"י.
 והנה תכלית בריה"ע היא מלא אה
 הארץ וכבשה"י. לכבוש את העולם
 (מל' העלם) ולהמשיך בו אור האלקי
 שלמע' מהעולם (הטבע).

ומכיון שבניי הם ה-מסייעים"י ב"י
 עבודה זו לכבוש את העולם — אף
 שבעצם הכח (ה-מצוה"י) ע"ז בא מ"י
 הקב"ה ע"י התורה — נעשים הם
 שותפים עם הקב"ה במצוה ועבודה
 זו — תכלית בריה"ע [וכמרד"ל"
 געשה שותף להקב"ה במע"ב"]"י.

5

דרש יתרו משה נה

ולכאורה תמוה הא כתיב [להלן ו] אלה הדברים שפרש"י שלא יוסיף, וא"כ איך אפשר שיהיו דברים אלו בין רכים ובין קשים. ונראה שאם מתנהגים כשורה בדרך התורה שכל אחד משתדל להיות ממלכת כהנים שהוא בלמוד התורה וקיום המעשים, כדביאר הרמב"ם סוף הלכות שמיטה ומייתי הש"ס נדרים ס"ב ע"א על קרא [ש"ב ח יח] ובני דוד כהנים [עיי' ר"ן שם] הם דברים רכים, אבל כשאין מתנהגין כראוי כהא דבזה"י שלומדי תורה מועטין בעזה"ר, והחייב דממלכת כהנים הא הוא לעולם על כלל ישראל שקבלו התורה, הם ממילא קשים כגידים שצריך לדקור את הלב כחגיגות ע"ו שאין מקיימין החיוב, שנצטרך ליתן דין וחשבון ע"ו. ולכן צריך כל אדם להשתדל בין על עצמו ובין שיהיו מתרבין ישיבות ות"ח במה שיכול לעזור עד שיקויים שנהיה ממלכת כהנים.

שם פרש"י לבית יעקב אלו הנשים. וצריך להבין הטעם דהא האנשים נתחייבו ביותר מצות ובלמוד התורה מהנשים, ומאי טעמא הקדים השי"ת שיאמר תחלה וראש לנשים. אבל הוא משום דהתורה גיתנה לעדי עד לכל הדורות, ועל זה רצה הקב"ה שאנחנו בעצמנו נשתדל שיתקיימו התורה ומצותיה לכל הדורות, כי עוד פעם לא יתגלה לכל כלל ישראל גתינת התורה, כדכתיב בקרא [דברים ו יט] קול גדול ולא יסף, ופרש"י לא יוסיף להראות באותו פומבי, וכן הוא ברשב"ם וברמב"ן, שזה אפשר רק ע"י חינוך הבנים הבנות, והחינוך אינו ענין שנצוה להם כשהם גדולים דאיכא תורה ומצות אלו ואלו, שאו כשכבר יתרגלו לילך בשרירות לבם כעצת היצר לא יהיה באפשרות לרובם לקבל עול תורה ומצות, וכדאיתא בב"ב דף כ"א ע"א דכשהכניסו ללמוד אצל מלמדים כבן ט"ז כבן י"ז היו בועטין ברבן ויוצאין, אלא שצריך לחנך כשהן קטני קטנים כדי שלא יקשה עליהם שמירת התורה וקיום המצות,

שזהו דבר שאי אפשר אלא להתאמתו שהן מגדלות את בניהן ובנותיהן בעניני חיותם הגשמי, שהן יגדלו אותם גם לחיותם הרוחני והנצחי בבת אחת, ואף אחר שנמסרין למלמדים ומורים בישיבות קטנות גם כן הם חלק גדול מהיום תחת השפעת האם, שלכן הקדים הקב"ה בקבלת התורה את הנשים שרק על ידיהן תהיה קבלת התורה גמורה לכל הדורות לעולם, שאחרי שיתרגלו באמונה בהשי"ת ובנתינת התורה וברצון וחשק גדול לקיום המצות יוכלו ללמוד תורה הקדושה מהאבות ומהמלמדים והמורים, ואחר כך לקבל תורה ומוסר ודרך האמת מראשי הישיבות וגדולי התורה וצדיקי הדור, אשר בשביל זה יחנכו גם הם את בניהם ובנותיהם בדרך התורה והמצות, וכן יהיה לעולם.

וגם כך יאמינו [יט ט]. נראה דהוא יתרון על ויאמינו בה' ובמשה עבדו [לעיל יד לא], היינו שכל התורה צריכים לקיים רק מה שקבלנו מפי משה שמסר לו השי"ת, ואף בני נח כשמקיימים ז' מצוות המצווים, צריכים לקיים רק מחמת שנאמר זה למשה שבני נח מצווים ע"ו, כמפורש ברמב"ם הלכות מלכים [פ"ח הי"א], משום שאל"כ אין זה קיום מה שהבין מדעתו ומה שמקיים ע"פ קבלתו מאבותיו, ובוה ביטל הרמב"ם אף חכמי אה"ע שמשבחהם כאריסטו ואפלטון, שאינם במעלת חכמים וחסידיהם, כיון שלא האמינו בתורת משה, וא"כ כ"ש שאנחנו כל השכר על קיום המצות הוא רק כשמקיימים משום שקבלנו כן ממשה. וכיון י"כן גם האמונה שהיא המצוה דאנכי ואחדות השם מה' אחד, ג"כ צריכין להאמין מצד קבלתנו ממה ולא מצד חקירות דחכמי פלוסופין, ומה שגדולים הרבה חברו ספרים בזה, הוא רק לסיוע להחזקת האמונה כדמשמע בהפירוש לה"א דיסודי התורה.

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך וגו' [כ ב]. הובא באבן עזרא ששאלו רבי יהודה